עבודת ישראל — לשבת הגדול

בש"ע א"ח. נוהגין ליקח חטים ולחלקם לעניים נראה הרמז של מנהג זה. כי חט"ה בגי' כ"ב הוא כ"ב אותיות שבתורה ובאותם החטים עושין הכנה שיוכלו לקדש כ"ב אותיות התורה בתורה ותפלה שלזה נקרא החג הקדוש הזה פסח פ"ה ס"ח שיקדש זכורו בשירות ותשבחות. וס"ח בגימטריא חיים כי החיים והמות ביד הלשון לכך צריך לבחור בחיים הם דיבורים קדושים וגם התיבות צריכים להיות בחיים היינו בכוונה שלימה כי תפלה בלא כוונה כגוף בלא נשמה לכך צריך שיראה שיהא קפלתו בחיים דהיינו בכוונה: ולחלקם לעניים ר"ל העניים הם אשר לא יוכלו לקדש בעצמן הכ"ב אותיות צריך לחלק להם מחלקם ולהשפיע להם מחלקם ולהשפיע להם קדושה כדי שיוכלו ג"כ לקדש. כי אם אינו מקדש את דיבוריו אזי אם עומד להתפלל אח"כ אינם נכנסין דיבוריו אל הקדושה. וזהו פי' ולא אמרו העוברים ברכת ה' אליכם. ר"ל אותם העוברים רצונו לא יכלו לומר ברכת ה' מפני שאינ' נכנסין בקדושה: עוד שם: והאידנא למ"ד יום וה"ה העני הדר פה למ"ד יום מחוייבין ליתן לו. הרמז הוא שצריך ללמוד התורה וללמד ולעשות הכנה על חג הקדוש הזה. רק שצריכי' גם הם להיות נלוים להצדיק ולהתגבר עצמם אל הקדושה אז בוודאי יוכל הצדיק לסייע אות' כי לולא זה בודאי אין יכול הצדיק להשפיע להם כ"כ מחמת שהוא עצמו מדחה הימנו. ומי שאין דר פה למ"ד יום עכ"פ מחויבים ליתן לו מצה. הרמז הוא כי בוודאי יש קדושי עליון שבהגיע חג הפסח הם מטוהרים ועומדים וכל תפלתם בכוונה שלימה בלי שום מחשבת פסול. ולזה מי שאינו במדרגה כ"כ שיוכל לטהר עצמו ולפנות מכל וכל אזי צריך ליתן לו מדרגת מצ"ה מל' מצה ומריבה כמבואר בזוה"ק ור"ל שצריך הצדיק להשפיע לו עכ"פ שאם יבא היצר להפילו למחשבות רעות בחג הקדוש הזה. שילחם במצות ומריבות נגדו ולהתגבר עליו:

באחד בניסן ר"ה למלכים. ר"ל שתמליכו את הקב"ה על כל העולם. נראה הרמז בזה שמאחד בניסן עד עשרה בו צריך לקבל עליו קדושה מאדנות מאות י' של השם אדנ"י. ומעשרה עד ערב פסח ד' ימים צריך לקבל עליו קדושה מאות ד' של השם הקדוש אדנ"י. ומפסח עד שבועות חמשים יום נגד אות נ של שם הקדוש אדנ"י. ובשבועות נתגלה הפלא עליון והוא נגד א אל שם הקדוש אדנ"י. ובזה ממליך עליו את הקב"ה שהוא אדון כל העולם מאחד בניסן עד שבועות עוד אחת בשנה צריך לקבל עליו עול מ"ש כנ"ל: (מבואר לקמן בס"ד):

בגמרא אור לארבעה עשר בודקין את החמץ כבר פירשתי שהחמץ הוא היצה"ר כמו שפירש הרמב"ם שחמץ הוא מלשון גזילה מלשון אשרו חמוץ ולכך חמץ מרמז על היצה"ר שמי שהולך בעצת היצה"ר הוא נגזל משרשו. ולכך צריך לבער החמץ בע"פ ולעשות הכנ' שיוכל להשרות עליו הקדושה הגדולה שמתגלה בליל פסח שפסח הוא מלשון פסוח ודלוג כי בכל מועד הקדושה אינה באה לאדם בפעם אחת רק צריך להמשיך עליו הקדושה בתפלות ערבית ושחרית ומנחה. אבל בפסח בא הקדושה לאדם בפעם אחת כלשון פסח כנ"ל ולכן צריך הכנה כי אע"פ שבא אור הבהיר אעפ"כ צריך כל אדם לטהר עצמו כדי שיוכל לקבל אור הבהיר למשל שהחמה אע"פ שהיא זורחת ביותר אעפ"כ צריכין החלונות להיות פתוחים שאם יהיו סתומים לא תוכל החמה לזרוח להבית. ובכל מועד צריך להמשיך עליו הקדושה בתפלות כמאמר הכתוב אשר תקראו אותם במועדם מקראי קודש שצריך לקרות הקדושה. אבל בפסח היה צריך אור הבהיר לבא בפ"א כי בחפזון יצאת ממצרים חפזון אותיות ח"פ ז"ן כלומר כי בכל מועד בא הקדושה מהקב"ה כדרך זכר ונקיבה הוא חתן וכלה כל מה שהכלה מקשטת עצמה הם הכנ"י כך החתן זה הקב"ה מקרב א"ע יותר אליה אבל בפסח מחמת ישראל היו צריכים לצאת ממצרים כי אלו היו שם עוד רגע אחת לא היו יכולים לצאת משם ולזה היה צריך להיות הגאולה בחפזון ר"ל ח"פ ז"ן שמחפה מידי זכר לנקבה רק האור הבהיר באה פסוח ודלוג אבל בוודאי אעפ"כ צריך כל אדם לעשות לו הכנה כמשל זריחת השמש אל החלונות כנ"ל:

א"י אור לארבעה עשר בודקין את החמץ לאור הנר מבואר הוא שעיקר החמץ הוא היצה"ר כמ"ש לעיל וכמ"ש בגמרא מי מעכב שאור שבעיסה. והנה עיקר החמץ הוא היצה"ר הוא בא מחמת שבני' של האדם הוא מתאוו' וחמדות תשמיש כמ"ש דהמע"ה הן בעון חוללתי ובחטא יחמתני אמי ע"כ צריך אדם לקדש עצמו בשעת תשמיש שיותר שיקדש עצמו מושך להולד נשמה קדושה כי מקדושת התשמיש בא להולד יצר טוב. ומהתאוות וחמדות בא היצה"ר ע"כ ימעט תאותו כדי שיהי' להוולד מעט מזעיר יצה"ר ויוכל בקל להתגבר היצ"ט על היצה"ר ולז"א אור לי"ד בודקין את החמץ לאור הנר. ר"ל לאור נשמתו כי נר ה' נשמת אדם כי נר הוא ר"ת נ'שמה ר'וח ו'נפש ר'וח כי הוא יפה לבדיק' ויבער את היצה"ר מכל וכל:

בגמרא דרש רבא אין לשון אלא במים שלנו. למחר אייתו כולי עלמא חצבייהו לגביה. ולכאורה קשה למה ליה לרבא לדרוש בלשון שאפשר לטעות. ונראה לי שרבא רמז בדברי קדשו שהעול' יהיו מיחדים שם הוי"ה ב"ה בעשיית המצות. שמצה הוא אותיות יה"ה בא"ת ב"ש. והוא"ו של השם הוי"ה אין בו. לזה למד רבא להעולם בדברי קדשו שיוכלו למשוך את הוא"ו להמצה ויהי' השם שלם ולכך דרש בזה הלשון אין לשין אלא במים שלנ"ו התיבה של"נו בגימ' עם הכולל שם נג"ד יכ"ש שפירוש של השם הוא נגדי כבוד שמים והשם זה נגד הוא"ו של שם הוי"ה שהשם הא' אב"ג ית"צ הוא כנגד היו"ד והשני נגד הה' וזה השם השלישי כנגד הוא"ו שהוא"ו היא המשכה שהיא

מכוון נגד זה השם שצריך להמשיך עליו עד שיהא כנגדו כבוד שמים ולזה דרש רבא בזה הלשון של"נו לרמוז שצריך להמשיך הוא"ו למצ"ה ויהיה השם שלם ולזה בערב פסח צריך לעשות המצות לשם מצוה דהיינו ג"כ על זה הכוונה כדי להמשיך הוא"ו למצה ויעשה מצוה ויהיה השם שלם כנ"ל. ולמחר אייתו כולי עלמא חצבייהו לגביה ר"ל הכלים הריקים היינו אותן שלא היו יכולין להמשיך בקדושה הוא"ו למצ"ה אתו לגבי רבא כדי שישפיע להם מרוב קדושתו כדי שיוכלו ג"כ להמשיך הוא"ו למצ"ה ויהיה השם שלם אמן:

בש"ע

אין בודקין את החמץ אלא לאור הנר. נ"ר הוא אותיות נ'שמה ר'וח. ובנר של שעוה. שע"וה הוא אותיות ש"ע ו"ה. ש"ע מלשון ואל קין ואל מנחתו לא שע"ה דהיינו שצריך ליחד ולשעות שם י"ה בו"ה בכל מצוה שאדם עושה כמו שאומדים קודם כל מצוה ליקב"ה ליחד שם י"ה בו"ה ולא אמירה היא עיקר כי אחר כוונת הלב הן הן הדברים ובלבד שיכוון לבו לשמים ולזה צריך של שעוה דווקא לרמז על כל הנ"ל:

נוהגין להניח פתותי חמץ במקום שימצאו שם הבודקים וכו' מיהו אם לא נתן לא עכב. שדעתו של אדם לבער אם ימצא. ונראה שנהגו המנהג הקדוש הזה מפני שעיקר הביעור חמץ הוא היצ"הר כמ"ש לעיל ולזה הנהיגו להניח חמץ להראות שבודאי יש בו עדיין עון וחמץ הוא היצה"ר. כי אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא כי האדם שמחזיק עצמו שתיקן הכל בודאי לא התחיל לעבוד את ה' כמו שכתבתי במקום אחר פי' הכתוב אשר אין בה מום אשר לא עלה עליה עול שמי שסובר שאין בו מום בודאי לא עלה עליו עדיין עול מ"ש. וכמאמר החכם בחו"ה שאם אמרתי בלבבי לא הייתי חוטא בודאי הוא חטא ביותר כי הגאוה הוא חטא ביותר ולזה נוהגים להניח פתותי חמץ להראות כנ"ל כי בודאי לא תיקן הכל:

ואם בעל הבית רוצה יעמוד מבני ביתו אצלו בשעה שמברך ויתפזרו כל אחד על סמך ברכה שבירך בעה"ב לדבוק איש איש במקומו. נראה הרמז שבו שבעה"ב צריך להשפיע לכל אנשי ביתו קדושה וטהרה ומי שהוא צדיק יותר צריך להשפיע קדושה וטהרה על כל בני עירו ומי שהוא צדיק יותר צריך להשפיע על כל העולם כולו כדי שיוכלו לשוב בתשובה שלימה:

כל מקום שמכניסין בו חמץ צריך בדיקה. ר"ל שצריך כל אחד לבדוק במקום שדרך היצה"ר הוא החמץ לשכון שם כ"א לפי ערכו מי שדרכו לפגום בבריתו ח"ו או בעיניו ח"ו לראות במקום שאין רשאין לראות צריך לבדקם ולבער ולשוב בתשוב' ובחרטה גמורה שאל יעשה עוד עבירה ועל מה שעשה יחזור בתשובה שלימה ובוודאי ימחול לו הקב"ה. וכל מקום שאין מכניסין בו חמץ אין צריך בדיקה. נראה הרמז דהנה יש ב"א שאינם משגיחין על מעשיהם רק על מעשים של ב"א אחרים ולזה מזהיר התנא מקום שאין מכניסין כו' אין צריך בדיקה. כלומר שאין (לעשות) כך שישגיח על מעשיהם של אחרים רק שיתקן וישגיח על מעשיו:

חורין הגבוהין שאין יד אדם מגעת שם וחורין הנמוכים פחות מג' טפחים אינם צריכין בדיקה נראה הרמז שאל יאמר האדם איך אוכל לבדוק כל החטאים ועונות שאין אני זוכר את כולם. לזה אמר חורין הגבוהין שאין יד אדם מגעת שם ר"ל שאין זוכר אותם אין צריך בדיקה אלא האדם צריך לבדוק ולשוב בתשובה על אותן עוונות שהוא זוכר. ואותם שאינו זוכר ממילא יהיו בטלים כי הקב"ה אומר אלו הי' זוכר עוונות הראשונים בוודאי הי' מתחרט עליהם ושב בתשובה כמו שהוא מתחרט ושב על אותן שהוא זוכר:

כל אדם צריך לכבד חדריו קודם הבדיקה נראה הרמז שכל אדם צריך לפנות מחשבתו בי"ג בניסן ולעשות הכנה בי"ג כדי שיוכל לבדוק בלילה שאם לא יפנה מחשבתו מקודם וכשירצה לבדוק בפתע פתאום בוודאי לא יראה בעצמו שום חמץ ויאמר צדיק אני. רק צריך לפנות מחשבתו מקודם ובודאי ימצא שם חמץ:

מצה שהכסיפו פניו הוא חמץ. וכתב המג"א אבל העולם אין נזהרים בזה נראה ע"ד הרמז שמרמז שיש אנשי' שאומרים דברי חידודין לחבריהם ומלביני' פניהם ברבים ואזל סומקא ואתא חיורא וזהו שהכסיפו פניו זהו בוודאי חמץ גמור ר"ל עצת היצה"ר ובזה אין העולם נזהרים כי אומרים מצחק אני ובודאי מי שרוצה להיו' ירא שמים יהי' נזהר מזה החמץ ולבערו מכל וכל:

כלים שתשמישן בחמין יגעלו בחמין בצונן ידיחו בצונן וכלי חרס אין לו תקנה אלא בשבירה נראה ע"ד הרמז שאע"פי שחוטאים אינם עושין העבירה בלב שלם ובנפש חפצה רק בע"כ יספר שבחו של עביר' מחמת תחבולת היצה"ר אבל הוא באמת אינו רוצה כלל לעשות מה שהוא נגד רצונו הקדוש ית"ש. זה האדם הוא שתשמישו בצונן ר"ל שאינו בחמדה ותאוה רק כמי שכפאו. וזה האדם בודאי אין צריך סיגופים רק שיקבל עליו באמת שלא יעשה עוד עבירה אפילו אם היצה"ר מסיתו. וזה יגעלו בצונן ר"ל בלא סיגופים ובגודל חמימת הלב רק התשובה צריך להיות כמו שחטא. אבל מי שתשמישו בחמין ר"ל שמחמם א"ע לדבר עבירה ועושה אותן בנפש חפיצה זה צריך לעשות התשובה כמ"כ בחמימות הלב. וכלי חרס כו' אין לו תקנה. ר"ל אותם שהרבו לחטוא כמו הכלי חרס שאינו יוצא מידי דופיו לעולם אין להם תקנה רק בשבירות לב ובמרירות על חטאיו שעבר נגד רצון הבורא ית' וית' ובודאי קרוב ה' לנשברי לב ויקבל אותן: